

Đôi nét về trách nhiệm công dân trong nền hành chính nhà nước

■ Th.s PHẠM THỊ HƯƠNG (*)

Một trong những vấn đề của quản lý hành chính nhà nước hiện nay là phải giáo dục đạo đức công dân cho mọi người. Đối với cán bộ, công chức, muốn có đạo đức cách mạng thì trước hết phải là người công dân tốt, tức là phải có đạo đức công dân.

Người có đạo đức công dân theo Chủ tịch Hồ Chí Minh đã dạy, là người phải tự ý thức được rằng: mình là chủ nhân của nước nhà, tức là, mình phải là thành viên của cộng đồng nhân dân trong một xã hội công dân. Nhân dân có quyền lợi làm chủ thì phải có nghĩa vụ làm tròn bổn phận công dân, giữ đúng đạo đức công dân⁽¹⁾.

Khái niệm "bổn phận" ở đây là để nhấn mạnh đến nghĩa vụ, như là một bộ phận tất yếu của đạo đức công dân, nghĩa vụ của người làm chủ nước nhà.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ ra những nội dung cơ bản của nghĩa vụ công dân là:

Thứ nhất, "tuân theo pháp luật Nhà nước".

Một đất nước không có pháp luật, không sống và làm việc theo pháp luật là một đất nước lạc hậu.

Đối với Nhà nước Việt Nam Dân chủ Cộng hoà trước đây, Nhà nước Cộng hoà Xã hội chủ nghĩa Việt Nam hiện nay, mỗi người phải sống, học tập và làm việc theo pháp luật. Đó thực sự là một nghĩa vụ phục tùng chân lý, tức là nghĩa vụ bảo vệ quyền lợi tự do của mình và của những người khác.

Thứ hai, "tuân theo kỷ luật lao động".

Bản chất của cuộc sống con người là lao động, từ lao động trong nền sản xuất hàng hoá giản đơn đến nền sản xuất hàng hoá

hiện đại. Đó là quy luật lao động tất yếu của "kinh tế tự mở lấy đường đi", không ai ngăn cản được. Song chính cái quy luật thép ấy đòi hỏi một sự tổ chức lao động thật khoa học, có nề nếp mà ai cũng phải phục tùng. Đó chính là kỷ luật lao động. Thành ra tuân theo quy luật lao động lại chính là một nghĩa vụ đạo đức, một sự phục tùng cho sự nhận thức được cái tất yếu của lao động công nghiệp, mà lao động công nghiệp lại chính là nền tảng của một xã hội hiện đại, tiên tiến.

Thứ ba, "giữ gìn trật tự chung".

Cơ quan hành chính có trách nhiệm phục vụ nhân dân, bảo đảm để nhân dân an tâm sống, học tập, lao động, để ai ai cũng có cơ hội tự do tìm kiếm lợi nhuận, mưu cầu hạnh phúc. Vì vậy, trật tự chung đi liền với trị an, giữ gìn trật tự chung cũng là nghĩa vụ đạo đức của công dân, trong đó mọi người đều được an cư, lạc nghiệp. Giữ gìn trật tự chung còn là một nội dung của cộng đồng, mang tính nhân văn: "Việc nhân nghĩa cốt ở yên dân" (Nguyễn Trãi) vừa là nghĩa vụ vừa là phẩm hạnh của con người có văn hoá, có giáo dục.

Thứ tư, "đóng góp (nộp thuế) đúng kỳ, đúng số để xây dựng mục đích chung".

Thuế là nguồn thu chủ yếu của ngân sách nhà nước. Nhà nước dùng ngân sách đó để chi cho các lĩnh vực: quốc phòng, an ninh, xây dựng những công trình kinh tế, văn hoá, giáo dục... mang lại phúc lợi chung cho toàn xã hội. Mọi người được thụ hưởng bình đẳng các lợi ích xã hội do nhà nước mang lại, nhưng mọi người lại không phải nộp một khoản tiền bằng nhau mà là nộp thuế được tính theo tỷ lệ thu nhập của công dân theo quy định của pháp luật. Đây là cách "đóng

(*) Học viện Hành chính quốc gia

góp" mà nhà nước đã cân nhắc một cách hợp tình, hợp lý được xác lập bằng văn bản pháp luật. Do đó, nộp thuế là một biểu hiện cụ thể của việc "tuân theo pháp luật nhà nước".

Thứ năm, "hàng hái tham gia công việc chung".

Các xã hội có chế độ người bóc lột người, người ta sống với đạo lý "ai lo phận nấy còn thương đế lo cho tất cả"; "cháy nhà hàng xóm bình chân như vại"... Xã hội mới của chúng ta ngày càng có tính cộng đồng cao. Và lại, truyền thống văn hoá của người Việt Nam là có tính đoàn kết, chia sẻ. Vì vậy, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ rõ có nhiều loại công việc chung mà mọi người có nghĩa vụ tham gia. Thí dụ: việc nước, việc tham gia ứng cử, bầu cử và gánh vác các chức vụ trong bộ máy nhà nước, được xác định là những công việc chung, không riêng gì của cá nhân hay dòng họ nào, ai ai cũng nên tự xét mình và có bổn phận hàng hái tham gia. Lại có việc liên quan đến chủ quyền quốc gia thì việc đánh giặc bảo vệ Tổ quốc là nghĩa vụ của mọi công dân, không phân biệt già trẻ, trai gái, giàu nghèo, dân tộc, ai ai cũng phải hàng hái tham gia diệt giặc, cứu nước, cứu nhà. Có việc như chống lụt, bão, cứu hoả... là công việc liên quan đến lợi ích chung vì "lụt thì lụt cả làng", "hàng hái tham gia công việc chung" phải trở thành đạo đức của mọi công dân trong một nhà nước dân chủ.

Thứ sáu, "bảo vệ tài sản công cộng".

Tài sản công cộng bao gồm những cơ sở phúc lợi xã hội và những cơ sở sản xuất, văn hoá, giáo dục, cơ sở hành chính và nhiều tài sản khác như rừng, biển, đất đai, nguồn nước... tất cả đều là tiền của, xương máu, mồ hôi nước mắt của nhiều thế hệ tạo lập ra để cho thế hệ hiện tại thụ hưởng. Bảo vệ tài sản công cộng là đạo đức công dân bởi nó vừa là tỏ lòng biết ơn đối với thế hệ ông cha, biết quý trọng mọi người và là thái độ trách nhiệm đối với các thế hệ tiếp nối.

Thái độ vô trách nhiệm đối với tài sản

công cộng cũng đồng nghĩa với thái độ của kẻ phá hoại, kẻ vô cảm và bất nhân.

Thứ bảy, "bảo vệ Tổ quốc".

Tổ quốc là nguồn cội vật chất và tinh thần của con người, được các thế hệ người Việt Nam dựng xây và bảo vệ. Mỗi phần đất của Tổ quốc đều thấm đẫm máu của ông cha.

Bảo vệ Tổ quốc đã trở thành truyền thống lâu đời của dân tộc Việt Nam. Yêu Tổ quốc đã trở thành bản sắc văn hoá, là tinh hoa cốt cách của người Việt Nam. Chính vì vậy mà mỗi khi Tổ quốc bị xâm lăng là nhân dân ta lại đoàn kết triệu người như một đánh bại mọi kẻ thù cướp nước và bòn tay sai bán nước để giữ gìn bờ cõi, non sông đất nước.

Từ khi có Đảng và Hồ Chủ tịch lãnh đạo thì "bảo vệ Tổ quốc" đã trở thành niềm tự hào và tinh thần tự giác của toàn thể nhân dân ta, mặc dù buổi ban đầu mới chỉ ra lời kêu gọi chứ nhà nước chưa có sắc luật nào về nghĩa vụ quân sự. Mãi những năm sau, do nhu cầu của cuộc kháng chiến, do yêu cầu chung của nhân dân và yêu cầu của việc xây dựng nền hành chính, Nhà nước ta mới ban hành Luật nghĩa vụ quân sự.

Như vậy, "bảo vệ Tổ quốc" đã là sự gắn kết của tinh thần yêu nước, tình cảm đạo đức với ý thức của pháp luật.

Chủ tịch Hồ Chí Minh nhận xét: "... đại đa số nhân dân ta đã tự giác, tự động làm tròn nghĩa vụ của người chủ nước nhà".

Nhưng vẫn có một số ít người không làm đúng như vậy. Họ muốn hưởng quyền lợi mà không muốn làm nghĩa vụ (như tham ô, buôn gian bán lận, trốn thuế, trộm cắp, lưu manh...).

Cho nên chúng ta cần phải có giáo dục đạo đức công dân để mọi người hiểu rõ: lợi ích chung của nước nhà và lợi ích riêng của người dân là nhất trí, đã là người chủ của nước nhà thì phải phục vụ Tổ quốc...

Đạo đức công dân được thực hiện vừa bằng giáo dục, điều chỉnh bằng dư luận của xã hội và những chế tài của pháp luật.

(Xem tiếp trang 38)

bảo đảm tính rắn đẽ và phòng ngừa chung.

Quy định chặt chẽ trong chi tiêu sẽ kiểm chế tham nhũng

Dư luận hoan nghênh khi cùng một thời điểm, chúng ta xây dựng và đưa hai dự thảo luật là Luật PCTN và Luật THPT ra lấy ý kiến nhân dân. Mặc dù là hai bộ luật riêng biệt, song phòng chống tham nhũng và thực hành tiết kiệm có mối liên hệ mật thiết với nhau. Chỉ có tiết kiệm và quản lý chi tiêu chặt chẽ mới phòng ngừa được tham nhũng có hiệu quả.

Nhìn chung, Luật Thực hành tiết kiệm đã quy định khá chặt chẽ trong việc sử dụng tài sản công và chi tiêu trong mua sắm... Ở đây, chỉ xin góp ý một vấn đề đang phát sinh trong thực tế để Ban soạn thảo Luật Thực hành tiết

kiệm tham khảo: Hiện tại, ở các cơ quan hành chính sử dụng nguồn vốn ngân sách hay có tình trạng, cuối năm ồ ạt đi mua sắm chỉ để tiêu hết tiền, khỏi phải trả về ngân sách Nhà nước... Tại sao lại có tình trạng như vậy? Bởi vì trong nhiều trường hợp, chúng ta vẫn duy trì việc cấp vốn ngân sách theo kiểu "cào bằng", "bình quân chủ nghĩa". Trong một năm, trong nguồn vốn ngân sách được cấp bao giờ cũng có các khoản chi cho xây dựng sửa chữa nhỏ, mua sắm các trang thiết bị phục vụ công tác... Vì vậy, mới có tình trạng, phá đi làm lại, thiết bị chưa hỏng đã sắm mới, gây lãng phí lớn cho Nhà nước. Đề nghị Ban soạn thảo Luật Thực hành tiết kiệm nghiên cứu để bổ sung các điều khoản vào Luật, ngăn chặn tình trạng lãng phí này.■

Thành phố Hồ Chí Minh...

(Tiếp theo trang 32)

công vụ. Mục tiêu này đòi hỏi có sự đổi mới, cải tiến trong từng khâu của công tác cán bộ và sự phấn đấu không ngừng rèn luyện của mỗi cán bộ, công chức. Thường xuyên mở các lớp đào tạo, bồi dưỡng, cập nhật kiến thức về tin học các trình độ cho cán bộ, công chức các cơ quan quản lý hành chính Nhà nước các cấp và thực hiện triệt để tin học hoá trong mọi hoạt động của các cơ quan, tiến tới mọi hoạt động quản lý hành chính Nhà nước của ba cấp chính quyền thành phố đều tiến hành thông qua mạng tin học.

Với trách nhiệm là cơ quan tham mưu, giúp UBND TP. Hồ Chí Minh quản lý thống nhất các mặt công tác về tổ chức, cán bộ thuộc khu vực Nhà nước, với tinh thần tích cực, sáng tạo trong nhiều năm qua, ngành Tổ chức Nhà nước thành phố đã có những đóng góp đáng kể vào công tác xây dựng và phát triển, cùng cả nước thực hiện có hiệu quả các mục tiêu cải cách hành chính của Chính phủ dưới sự hướng dẫn, hỗ trợ tận tình của Bộ Nội vụ và các cơ quan Trung ương.■

Trách nhiệm công dân ...

(Tiếp theo trang 19)

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ rõ: "... lấy sự thật thà mà giải thích cho quần chúng rõ sự cao quý của người chủ nước nhà, lực lượng xây dựng to lớn của ta, tương lai vẻ vang của dân tộc, nâng cao tinh thần yêu nước của mọi người. Giáo dục là chính nhưng đối với những kẻ ngoan cố không chịu sửa đổi thì chính quyền phải dùng pháp luật. Pháp luật là pháp luật của nhân dân dùng để ngăn cản những hành động có hại cho nhân dân".

Thiết nghĩ, trong tình hình hiện nay, việc giáo dục đạo đức công dân cần được coi là một nhiệm vụ cần kíp để đạt được mục tiêu của chương trình tổng thể cải cách hành chính giai đoạn 2001-2010 của Chính phủ, vì suy cho cùng trong quan hệ xã hội thì quan hệ giữa hành chính nhà nước với công dân và công dân với nhà nước là mối quan hệ cơ bản nhất.■

(1) Những trích dẫn trong bài trích từ: Hồ Chí Minh, toàn tập (xuất bản lần 2) T7, Tr452-453.